

ПОСЛЕДНИОТ ГАЛИЧКИ ЗОГРАФ - ДАНАИЛ НЕСТОРОВ ФРЧКОСКИ

Во 1941-1942 година Данаил Несторов Фрчкоски беше старец, преку 85 години, со речиси сосема изгубен вид. Но, духот му беше здрав и бодар. Луциден старец, полн со уважување и љубов кон младите генерации.

"Тој знаеше дека Ратко и Јас сме ангажирани во борбата против окупаторите, како и за ослободување на Македонија во сите нејзини делови, и срсрдно нè поддржуваше во тоа. Така, деца, така - велеше Данаил - борете се. Треба веќе еднаш цел свет да ја разбере вистината за Македонија. Големите сили ја знаат таа вистина, но интересите нивни не им дозволуваат да застанат на страната на вистината. А, таа е само една. И, нема совест. Сè се само голи интереси и на 'големите' и на 'малите'... Ама правдата сепак на крај победува. Но, сепак треба да се најдат добри сојузници. Без нив ништо, деца. Европа, Англија, Америка, па сега еве и Советскиот сојуз...". раскажува Дивна Богоева во книгата "Зографот Данаил Несторов Фрчкоски".

"Во живо сеќавање ми се многу работи со дедо Данаил. Така, паметам, штом ќе дојдеме во неговиот дом, а живееше спроти Дрвеното мовче - сегашна Илинденска улица, од десната страна на ули-

должуваше - Ние секогаш сме се бореле, кој како знаел и како умеел. И како можел. Ние, нашава фамилија, сите бевме зографи. И дедовци и прадедовци. Ние сакавме да го одржиме православието-христијанството во Отоманското царство. Други се бореле со пушки-малихери... А, сите бевме христијани. Против султановата царевина. И, олелијата народна... А страдаа не само христијаните, страдаше и османлиската сиромаштија, и албанската и другите. Па, така дојде и Уриетот во 1908/9 година... Вие ни тоа не го знаете. Здивна малку народот. Падна султанот. Ама, Младотурците кои го направија Уриетот и кои му ветуваа сè и сешто на народот, откако дојдоа на власт по кусо време и тие станаа бетер од султанот.

Големите сили Австро-Унгарија, Германија, Англија, Франција, Русија сакаа војна, за да ја ограбат пропаднатата Отоманска царевина. Да го поделат пленот меѓу себе... Па, кој колку може. Така, дојдоа и војните: двете балкански и по нив 'Големата'. Ние, нашата фамилија, не се мешавме во политиката. Уште пред Уриетот

и за акцијата на Јане Сандански и за неговата чета, во врска со американската мисионерка Мис Стон, во Македонија, за тоа дека тогаш малку знаеле за тој настан и прв пат слушнале детали за киднапирањето на одделни

затоа што за нас таа беше само баба Талевица. Инаку, баба-мајче Талевица беше жена со многу достоинство во себе, но и со строгост и авторитет на мајка, свекрва и баба. Останувајќи дома сама со години, со своите два сина:

СО ЗОГРАФСТВОТО ГО ОДРЖ ПРАВОСЛАВИЕТО ВО ОТОМА

■ Пишува: Мелетије БРКОВСКИ, МИЈАК

цата и на Вардар, во т.н. пазариште 'Пасаж Ароести', кое се урна во 1963 година во земјотресот. Таму тој го најде своето засолниште, за себе и своето семејство. И, откако ќе се поздравиме и откако домаќинките, свекрвата (Талевица) и снаата (Лазарица), ќе нè понудеа да седнеме, тој веднаш, со авторитет на глава на семејството, но истовремено со благост и мекост кон снаата Лена, заповедаше: 'Невесто, послужи ги гостите со благо. А потоа и кафе ќе се напиеме. Да ги почестиме невесто нашиве 'комити' (тогаш тој така нè ословуваше) - по што про-

и претходно, ние одевме само на печалба-гурбет. Насекаде по Балканот, каде што имаше христијани... Такви беа времињата... Ви велам... А по војните, сè се испомеша. И сè се испеврте. И создадените веќе мали државички на Балканот, секоја влечеше на своја страна. И за свои интереси. Не помагаше веќе ниту христијанството ниту славјанството. На Албанците 'големите' им создадоа и држава. Нам не сакаа ниту автономија да ни дадат..."

Богоева пишува и како дедо Данаил во долгите разговори не еднаш им прикажувал

Ние секогаш сме се бореле, кој како знаел и како умеел. И како можел. Ние, нашава фамилија, сите бевме зографи. И дедовци и прадедовци. Ние сакавме да го одржиме православието-христијанството во Отоманското царство. Други се бореле со пушки-малихери... А, сите бевме христијани. Против султановата царевина. И, олелијата народна...

важни личности.

На прекрасен начин ја опишува и неговата сопруга: А, спокојна и мирна беше и жена му, свекрвата на Лена, бабата или мајче Талевица, како што ја нарекувавме сите ние, па и нејзините внуци. Јас и ден денес не ѝ го знам името,

Никола и Лазар (дедо на екминистерот за внатрешни и надворешни работи на Р Македонија, проф. д-р на Правниот факултет во Скопје, Љубомир Данаилов Фрчкоски), во отсуство на мажот, таа ја прифатила на себе улогата на патер фамилијас - жена столб

на домот (речиси секоја мијачка жена имала иста ваква судбина, на домаќинка, на жена и на маж во домот, во отсуство на домаќинот, функционираше како мајка и татко, свекрва и баба). А, во неа сепак останувало жена за да се дочека мажот иста каква што била при разделбата. Дури и во 1941-1942 година, иако веќе стара, во себе имаше некаква кокетност. Баба Талевица сè до смртта ја носеше својата мијачка-галичка живописна народна носија, особено тешка за одржување, и во неа беше исклучително спастрена чиста жена. Шамијата-калемкарот на главата, секогаш чиста и испеглана и крената над ушите, но не во некаково безредие, туку внимателно здиплена и лежерно прицврстена, врз темето. Дедо Данаил со своето семејство, и покрај многуте обиколувања на целиот Балкан, повторно и во 1941 година бил принуден на уште еден немир, со преселувањето од Гостивар во Скопје. Чистотата и редот и во новиот дом во Скопје, како и чистотата на сите домашни, секако се должеше и на педантноста и работливоста на невестата Лазарица-Лена. А, куќата освен овие двајца стари, синот Ла-

Лазарица, а третиот гроб е на неговиот внук, синот на Лазар, Момчило. Синот на Данаил Лазар Данаилов Фрчкоски, зборувајќи подоцна за својот татко, го карактеризира како многу широк човек. Човек со исклучителен дух, неуморен и заинтересиран за многу работи.

"Татко ми беше многу од-

говорен, се интересираше за сите црковни прашања и доколку беше повикан за таква помош со задоволство се одвиваше", ни велеше Лазар.

На своите деца дедо Данаил им ја пеел и познатата песна: "Во 1876-то лето", која зборува токму за обидите преку црквата да се врши по-

гледајќи дека му се заканува опасност, успеал да го фрли татко ми во зандана, но неговите пријатели и другари не дозволиле долго време да биде затворен, по два месеца успеале да го извадат надвор. Оттогаш почнала уште пожестоката борба. Постојаните молби до Високата порта во Цариград, лично одене таму и со голе-

Така, во 1897 година во Галичник се појавила голема желба за отворање третокласно училиште. Со големи напори галичаните успеале да добијат "ферман" од османлиските власти за изградба на училишна зграда, по што се појавила меѓусебна бугарска и српска пропаганда, кој повеќе да биде присутен во сè ова, со нудење парична поткрепа за градба на училиштето. Па, така 1898 година, 11-24 мај, денот на Светите Кирил и Методија, при почнувањето на градбата на училишната зграда истата била и осветена. Биле изречени и зборовите:

"Работете, ратници, имајте во себе кураж, и во сè ќе успеете. Во таа прилика народот викаше: 'Многу да ни живите дедо Кузман, ти си наш водител, секогаш ќе бидеме со тебе'."

Истата година бил поставен бугарски владика со седиште во Дебар. Во 1899 година, блаженопочитуваниот егзарх го испратил бугарскиот владика Козма, и на 29 јуни Петровден се одржала архијерејска служба во град Галичник, кога со голема желба на галичаните било договорено прашањето за градба на нова црква.

"При овие случувања во Галичник, за кои главен поборник беше тој, татко ми, истата 1899 година отиде на работа во Варна, Бугарија, каде ненадејно почина".

Данаил Трајанов, Трајков, Трајковиќ, Трајковски, Несторов, како што знаел да се потпише, доживеал длабока старост. Почитуван од сите. Умрел 1949 година, погребан е со својата Талевица-Дрозда, синот Лазар и Лазарица-Лена, а до нив и неговиот внук од синот Лазар-Момчило Данаилов Фрчкоски.

Момчило е татко на денес успешните синови-правници: проф. д-р Љубомир Данаилов Фрчкоски, со ќерката Лени и синовите Јон и Марко, и помладиот Владимир Данаилов Фрчкоски, со синот Давид.

Има и други Фрчкоски лози, оваа фамилија е голема и останува таква, што значи дека фрчкоското знаменито и значајно презиме во Мијачијата и во Македонија нема да се изгуби, вечно ќе биде присутно.

УВАВМЕ НСКОТО ЦАРСТВО

зар, снаата Лена, имаше и четири ситни дечиња-внучиња од синот Лазар (Нестор, Момчило, Вера и Лепа).

Дедо Данаил - Тале Несторов Фрчкоски потекнува од старо галичко познато, признато, основоположничко семејство на фреско-иконописство и копаничарско-резбарско, кај нас во Македонија и пошироко на Балканот, од кое подоцна е оформена Галичко-Фрчкоската школа на овие занаети. Роден е во Галичник 1870 година, а умрел во Скопје во 1949 година. Погребан е заедно со својата Талевица, во семејната гробница на скопските гробишта "Бутел", а веднаш до него е погребан и син му Лазар со

грчување на македонскиот народ. И уште Лазар им кажувал дека Данаил им раскажувал дека во Дебар-Дебарско и во Мијачко-Мијачијата и тој учествувал во исфрлањето на грчкиот владика Антим од нашите краишта, кој ја ширел грчката пропаганда, а со помош на тогашната османлиска власт. Тоа станало неиздржливо среде македонското население во мијачкиот крај.

"За да 'угасне' тоа грчко зло татко ми Кузман Макриев Фрчкоски отворено ја почнал борбата против грчкиот владика Антим, затоа што почнал да ги затвора македонските цркви и училишта. Разјарениот грчки владика,

ми усилија, а и со помош на населението од тој крај, успеале да го истераат овој владика од Дебар. Па, така населението од овој крај успеало да здивне, а грчкото зло било закопано. При тоа духовно ослободување, одма во град Галичник и околните села, се почнало со поставување камбанари и камбани по црквите. Но, повторно со прикривање од властите, по создавањето-тогашна бугарска егзархија од Цариград-кон која Мијаците во мијачките населби давале големи отпори, раководени, главно, од мијачките тројца првенци, меѓусебни побратими - кеаји - долгогодишни главари на своите места (во Галичник - Тодор и Томо Томоски; во Лазарополе - Ѓурчин Кокалески-Кокале и во Тресонче-Сарџо Караџа Брадина). Ова се тројцата од многуте овековечени и најуспешни борци, во секој поглед (за опстојување на Мијачијата, а и како најголеми организатори во Мијачијата и за целиот овој крај против бугарското, грчкото и српското црковно влијание, односно во тамошните цркви, мисите да се одржуваат на македонски јазик, мијачки дијалект), како и за помасовно отворање училишта, за да се зачува јазикот во наставата".